Ч. 255 (11.605). Львів, субота 16. листопада 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Ваганя.

Львів 14. листопада 1929.

Немає сьогодні ані одної людини в Польщі, не виключаючи й державно-владної верхівки, що могла б щось певного сказати про дальший розвиток подій в державі криптодиктатури. Стан, який обсервуємо від довшого часу, є стан постійного вагання, на який свою тінь в минуле, сучасне й майбутнє кидає день 31. жовтня, день появи у соймі старшин у вестибулі сойму, день оригінального двобою між двома маршалами.

Події того дня найшли свій широкий відгомін не лише в країні, але й далеко поза її межами. В повіні голосів чужинної преси без сумніву до найцікавіших треба зарахувати становище французької преси з огляду на союзницько-протекторське відношення Франції до Польщі. Проурядова преса спільно з урядовим Пат-ом старалася препарувати закордонні голоси в користь становища урядових чинників. Але опісля виявилося, що вони різко відбігають від урядових препаратів. Зацитуймо деякі характеристичні голоси французької преси, бо її обсерваційно-безстороннє становище допоможе нам ясніше глянути на витворену ситуацію. І так поміркованоправий „Авенір“, зазначивши свою гарячу симпатію до Польщі, підкреслив, що

„саме з приводу тих симпатій маємо право висловити наше, переповнене смутком здивування на вид глибоких політичних конфліктів, що відроджуються у Варшаві, а які вже під кінець XVIII. ст. влекшили поділ Польщі її сусідам“.

Польонофільський „Журналь де Деба“ в статті Ґовена, згадуючи про старшинську демонстрацію в соймі, зазначив, що це акт, якого не повинен був толерувати міністр військових справ.

„Марш. Пілсудський, який розпоряджає диктаторською владою, не потребував хапатися способу неконституційного залякування, щоби мати вплив своїм почуванням. Одночасно зайво було показувати, що має за собою старшин із гарнізону, бо про це і так усі знали. Але марш. Пілсудський залюбки дискредитує парлямент, який означе затримує. Ті способи натиску не є добрим вступом до ревізії конституції. Насильність слова і військові демонстрації є лихою підготовкою до реформи того рода (конституції). Вороги Польщі тільки чигають на її непередумані кроки“.

Подібно писав „Матен“:

„Є цілою подією, що він (Пілсудський) зберігає сойм, а одночасно позбавлює його якоїнебудь ініціятиви. В тій дивній системі сторчить суперечність, наїжена небезпеками, яка на довшу мету може промостити шлях найгіршим подіям“.

Незвичайно поширений „Пті Парізіен“ зазначив, що події з 31. жовтня не мають епізодичного характеру, тільки характер „поважного конфлікту, якого наслідки важко передбачити“.

Вже отся китиця принагідних голосів французької преси суперечить проурядовому підмальовуванню погляду закордону і вказує на глибину істнуючого в Польщі конфлікту.

Нинішнє положення в Польщі, ядро нинішнього конфлікту, — то — як підкреслює марш. Дашинський в розмові з представником „Робітника“ — відношення сойму до уряду і навпаки. А ці відношення замикаються сьогодні такими справами: 1) то справа б. мін. скарбу Чеховича, якою його Держ. Трибунал вимагає від сойму парляментарної оцінки поодиноких позицій бюджету міністерства скарбу; 2) то предложення соймові урядом д-ра Світальського замкнення рахунків за р. 1927-28 з домаганням ухвалити додаткові кредити за той час. Одночасно Найвища Контр. Палата предложила свої уваги до бюджету з переступленням його на 600 міл. зол., відмовляючи урядові абсолюторії, що є подією небувалою не лише в Польщі, але й у світі; 3) то внесення до сойму урядом Світальського проєкту бюджету на р. 1930-31.

В площині цих трьох справ скупчується взаємовідношення між істнуючою виконавчою і законодатною владою. Крім того сойм — по словам марш. Дашинського — мусить занятися недолею села і хліборобства, кризою в промислі, безробіттям у містах, руїною в торговлі, важкими кредитовими умовинами.

Очевидячки, всі ці справи ще не вичерпують нинішнього положення населення, що животіє в рямках сучасної Польщі. Та вже згадані справи впливають на вагання ситуації в Польщі. Противні урядові кола не лише легковажать сойм, але й не мають великої охоти піддавати його оцінці своєї діяльности. Одночасно вже тепер ясно позначилося становище сойму, який виходить з душної атмосфери постійних залякувань. Методи залякування вже перестали ділати, а день 31. жовтня був мабуть під тим оглядом переломовим днем.

На такому підкладі родяться всякі поголоски, менше-більше й дивоглядні помисли, які одначе в створених умовинах, коли льогіка подій перестала виявляти свою силу, мають таке саме значіння, як й інші правди. Від кількох днів ширяли у Варшаві поголоски про новий державний замах, про проголошення явної диктатури, яка була би льогічним висновком і закінченням травневого перевороту 1926 р. Минули вже обидва речинці, визначені для проголошення диктатури, день 11. листопада (роковини польської незалежности) і день 13. листопада (13-ка вважається „щасливою цифрою“ для марш. Пілсудського). Без сумніву буде ще більше таких речинців, а всі вони виявляють стан вагання, яке є станом статистичних потрясень.

Не зважаючи на ті вагання, розрахунок чи вудар між обидвома крилами двоєдиної влади — по всім познакам — дозрів до вирішення. Чим може закінчитися нинішнє вагання? Теоретично — йдучи по лінії природного загострення — є дві різкі можливости: 1) повалення соймом істнуючої криптодиктатури або 2) розвязання чи розігнання сойму, проголошення явної диктатури і правління цілком без декорації сойму, а у його висліді октроювання нової диктаторської (фашистівської) диктатури.

Крім цих двох основних можливостей є ще дві побічні, менше або більше компромісові а саме: 1) розвязання сойму і розписання нових виборів на основі обовязуючої виборчої ординації, що рівнялось би відсуненню реформи державного устрою на якийсь час, або 2) поворот до тактики сякого-такого толерування істнуючого сойму з тенденцією дальшої його дискредитації.

Про цю другу альтернативу ось що говорить марш. Дашинський у згаданій вже розмові з представником „Роботніка“:

„Сойм мусить поставити собі питання — чи можлива є співпраця з цим урядом? Коли сойм відповість на це питання потверджуючо, то відійметься до рахункових замкнень, уваг Найв. Контр. Палати, до справи Чеховича, до господарчих справ, або *може помине всі ті справи для святої згоди з урядом*“.

З того ясно, що в перспективі витвореної ситуації, себто в добі перманентних вагань, ніякої „розвязки“ не можна виключити — чи то „головної“, чи „побічної“, а марш. Дашинський не виключує навіть найбільш дивоглядного компромісу, повороту до передзовтневого **status quo**, дальшого продовження гри, початої „демонстрацією“ марш. Пілсудського на мості Кербедзя в травні 1926 р., а стабілізованої після довершеного перевороту.

Чому?

(Допис з Волині.)

I.

Пересічний український громадянин, оцінюючи останні випадки, що характеризують наше національне життя, — ставить питання: де лежить причина надзвичайного знікчемніння людей й їхніх душ, — будь-що-будь українських?

Сягнемо думкою взад, скажемо, на двадцять років... І тоді українське громадське життя, яке воно було бідне, відзначувала розбіжність думок, розбіжність методів праці. Аркадії національної єдности у нас ніколи не було. На єдність ми не хорували ніколи. Дрібнички підносилися до рівня принципіяльних справ.

Але ця ріжниця поглядів чи методів зростала „знутра“, виявлялася в свойому осередкові, не подиктована була бажаннями чи наказами чужої сили. Посторонні і чужі не писали статей на українські теми, а громадянство вміло легко відріжняти раба від вільної людини. Під цим оглядом характерним є конфлікт перед світовою війною поміж студентством і С. Єфремовим, арештованим нині в казаматах чрезвичайки в Київі. На лист Винниченка до російських письменників з обуренням відповіли в „Українській Хаті“ українські студенти Томської громади, де в гострий спосіб осудили, висловлюючись нинішнім терміном, його „хрунівство“.

У відповіді української молоді не було ані одного вислову, які нині часто знаходимо в сельробівській чи угодовій пресі. Ознак. С. Єфремов не витримав. Запротестував проти способу висловів томчаків, називаючи їх „фарбованими душами“. Так незвично було для вуха чути тихий вираз, як „хам“... Так обурюючим було порушення культурного тону в публіцистиці...

Чи подумав би хто-небудь, що пройде двадцять років, пронесеться буря війни, й промайне шал революції, степи українські обсіяні будуть кістками лицарів, борців за українську державність, що переживеться за ці двадцять років ціле століття, а психольогія раба залишиться домінуючою в громадянстві — плазування перед чужою силою, хамство — що-до сили своєї? Оце плазування допровадило до знаменитого процесу на Великій Україні, де на лаву підсудних сядуть найкращі люди, такі стопроцентові українці, на чолі з Сергієм Єфремовим, а судитимуть — українці „українізовані“. Бо процес цей попереджений був цькуванням своїх „землячків“, які вмовляли у комуністичну владу, що „правовірність“ їхня не знесе „єреси“ С. Єфремова чи Чехівського чи А. Ніковського й т. д.?

І на Волині буде своєрідний процес (почнеться він 26. листопада н. р.), виточений проти Дирекції Українбанку. Але попередила його безсоромна лайка, цькування, доноси своїх таки „землячків“, що теж бажали вислужитися, що підкреслювали свою „правовірність“, що аж верещали від задоволення, читаючи провокаційну писанину в польській пресі бо писав чу

жої масти про українських діячів, про людей праці, про тих людей, що на протязі років незалежно від тієї чи іншої пануючої системи творили реальне діло з вірою в це діло.

Зрозуміла річ, що український громадянин питається: чому сталася така нікчемність?

II.

Український рух до війни не міг похвалитися своєю великою силою. В ньому брали участь одиниці. Навіть, коли прийшла революція — цих одиниць багато прибуло. Відвідавши Київ в кінці березня 1917 року переїздом з фронту на відпуску, я лише одно сконстатував, — що до Києва зїжалися українці з ріжних кутків, їх стало більше, але то були все знані ветерани національного руху. Й коли ми з М. Шаповалом і небіжчиком Міхновським балакали про перспективи руху, то, справді, „обсаджувати“ установи не було ким. Однак, прибувши вже в грудні місяці з фронту ко Київа — все змінилося, як в казці. Все було „обсаджено“ й так густо, що для прибуваючих українців літерально не було місця.

Генеральні Секретаріяти (міністерства), комендатури, комісаріяти — все ніби находилося в „вірних“ українських руках. А партії — всі були українські. І всі були — „соціялісти“. Такі-ж соціялісти, як українці й такі українці, як соціялісти.

Інакше кажучи, до українського руху причинилася велика кількість негідників, поминаючи, натуральна річ, ті навернені елементи, які навернулися щиро й чесно. Але останніх була меншість, бо, колиб була більшість, малиб ми українську державу.

Ось і відповідь. Формально й нині ті, що „примазалися“ є українцями, які кричать про своє українство, але це „українство“ є у них способом для кращого ведення своїх інтересів на Волині. Жидом чи поляком не станеш, повернути на російське лоно — „невигодная сделка“, а на „українстві“ в певній його інтерпретації інтереси робити можна. І тому зневажають. І тому доносять. І тому розбивають. І тому „будують“...

І тому все **національне**, все, що справді звязано з минулим і майбутнім українського народу, все, що має коріння в українській землі — копається, нищиться, обрізується. Й тому все, що стоїть зовні, що має авторитет сили, хоч і чужої, що може бити або навіть і бе — все це величається, при чому нікчемність душі вбирається в реторику ідеї.

Дивовижне явище: стоять проти себе два табори, що називають себе українськими. Два світи, що називають себе українськими. Один, звязаний органічно з землею, з масами й працюючий в цих масах. Другий — відірваний від коріння, буяючий в просторах словесної реторики, шукаючи оперття зовні, негуючи все, що лише звязано з думанням, життям, працею, змаганнями першого світу. Але ця „дивовижність“ є фікцією, бо істнує один лише український світ, що ставить одну ціль, що вибирає один шлях, як істнує одна лише українська нація на протязі віків. Цей світ шириться органічно, виробляє й силу органічну. Коли він опанується з усіх боків — значить це, що він є світом національним. Що в ньому лежить ключ до розвязання української проблеми. В ньому й на Волині лежить ключ до ведення української справи. По-за ним плутаються нащадки „татарських людей“. Чи їх більше чи менше — вони від цього не стають національною силою — й ніколи такою не стануть.

Олександер Ковалевський.

На економічні теми.

Богато теорії, а мало практики.

В статті п. М. Творидла „В обличчі нинішньої збіжевої скрути“ („Діло“, ч. 246) вичитав я поміж численними дуже влучними спостереженями таку увагу: „А ті агрономи, що обмежилися до пізнання теорії агрономічних наук і не доповнили їх практикою та живуть безнастанно в місті, не вміють думати практичними категоріями агрономів, літають попід небеса та пишуть часто про те, що недоступне для нашого практичного життя, як нпр. про конечність будови цукроварень то-що“. Ця незвичайно влучна увага нашого знаного агронома-економіста осмілює мене забрати голос на тему не дуже щасливо поміщуваних публікацій в популярнім господарськім часописі „Сільський Господар“. Бо колиб читачами „Сільського Господаря“ не були ті 95 відсотків селян, котрі часто тільки й бачать друковане слово, що в цьому органі, не треба булоб розписуватися в цій справі. Але саме тому, що все те, що пишеться в „С. Г.“, а тим самим нашому селянинові подається до вірування, мусить мати для нього безсумнівно реальну і практичну вартість. Все, що не відповідає тим вимогам, це „вода“, яка лиш зневохочує безкритичних; необзнайомлених читачів та підкопує авторитет і довіря до людей, які віддалися всеціло і з посвятою культурній праці. А не вільно поміщувати в „С. Г.“ матеріялу без певної практичної вартости в першій мірі тому, щоб не обезцінювати тих багатьох неоцінених порад і вказівок з усіх ділянок господарського життя, які там часто можна вичитати.

Читаючи деякі статті або просто заклики до селян, так і мається враження, що автор села мабуть не бачив. На поодинокі „рецепти“ від „зеленого столика“ наш селянин має стару відповідь: „Панам таке писати може й добре, але нам таке робити годі“.

Бо і яку практичну вартість може мати для нашого селянина ціла „літанія“ на 4 сторінках виписаних приписів, як давати штучні (повинно бути: помічні) погної під ріжні господарські рослини по рецепті німецького агронома Бурместра або якого іншого Льоссова? По-перше наш селянин, коли й рішиться купити який мішок „порошку“, то це треба вже уважати великим поступом; після того требаб лише дати йому пораду, оперту на якнайбільшій правдоподібности, якого роду „порошок“ і під яку рослину слід дати та ще й пояснити, що ця „масина“ оплатиться. І коли „С. Г.“ чи пак його редактор це сповнить, то буде його велика заслуга. Бо аби наш селянин хотів придержуватись того, що радить п. Бурместер, то для виконання будь-якої „рецепти“ мусів би як не цілий, то бодай половину свойого мізерного збору з морга, продати і за ті гроші купити „порошку“, щоб посипати іншим свій морг. А з чого жити і чи це йому оплатилось би (при сьогоднішніх цінах на збіже), то не знаю, чи п. Бурместер або переписувач його рецепт моглиб так сміло на ці питання притакнути, як сміло вони писали свої поради. А ще треба би памятати при переписуванні порад п. Бурместера, що не все, що є добре для бранденбурґських пісків, є пожадане й доцільне приміром для подільського чорнозему. Може ту велику скількість сотнарів усяких салітр, потасових солей, томасин і суперфосфатів, потрібних Бурместрові, заступилоб часом нашому селянинові кілька мішків дешевого вапна?

Багато писалось і пишеться в „С. Г.“ про нові методи Бурместра і Льоссова щодо рідкого посіву всяких збіжевих рослин, не менше шумно гучно оспіване є пересаджування збіжа („сто сотнарів з морга!“). І рідко коли можна стрінути у пропагаторів нових ідей чи нових метод (хіба у комуністів про їх рай) таку певність успіху, як це є у наших рільничих поступовців. Я думаю, що не зашкодилоб троха більше критицизму та розваги у приниманні хочби й найкращих клинів та ідей. Нові методи Бурместра і Льоссова про рідкий посів рослин вже на заході потрохи виходять з моди: по-перше тому, що вони не дали рільництву того, що обіцювали, а подруге тому, що в багатьох випадках дослідами стверджено, що вони часом не лиш не є корисні, а й шкідливі. Цікаво, що в Познані на виставі (у павільоні цукроварства) серед всяких зіставлень над дослідами управи цукрового буряка можна було зауважити цифри, які виказували шкідливість пристосовування метод Льоссова. У нас панує переконання, що хто старається управляти рослини по вказівкам Бурместра і Льоссова або лише чув дещо про тих панів, то вже є поступовим рільником; тимчасом найновіші досліди автора цих рядків виказали, що рідке сіяння пшениці й управа її на основі метод Бурместра і Льоссова на Поділлі не то що не підвищили збору, а навіть значно його обнизили. Бо треба памятати, що два чинники: підсоння і почва, є рішаючі при управі якоїсь рослини; те, що може бути корисним для видатности рослини в Познанщині (підсоння лагідне-океанічне), це на Поділлі (підсоння степове-континентальне) є для неї убийче. Розміри газетної статті не позволяють мені про це ширше писати.

Коли порівняти звідомлення про пересаджування збіжа в рільничій пресі німецькій і польській з нашими, то не можна позбутись враження, що наші горячі пропагатори і прихильники цього пересаджування ніякого збіжа самі не пересаджували, а може навіть і не бачили, як це робиться. Що відповів би такий горячий прихильник пересаджування збіжа, колиб прийшов до нього (як це трапилось авторові) якийсь екс-

ЕДҐАР АЛЛАН ПО.

Убийство на вулиці Морґ.

(Докінчення.)

Француз в одчаї побіг за ним; малпа, все це з бритвою у руці, час від часу ставала, озиралася та вимахувала руками до свого переслідувача, поки він не наближався до неї. Тоді вона знов тікала. Гонитва ця тривала довго. Вулиці спали в глибокім сні, була третя година ранку. Минаючи завулочок позад вулиці Морґ, втікача притягнуло світло з відчиненого вікна кімнати пані Л'Єспане, на четвертому поверсі її дому. Кинувшись до будинку, малпа побачила громозвід, надзвичайно зручно вилізла по ньому нагору, вхопилася за віконницю, що була при самій стіні, і з її поміччю метнулася аж на спинку ліжка. Все це не тривало й хвилини часу. Оранґутанґ, вдершись до кімнати, знову відкинув віконницю.

Тимчасом моряк відчув ніби й полекшу, і заразом побачив нову трудність. Він має тепер певну надію піймати звірину, бо вона навряд чи могла втекти з цієї пастки, куди заскочила, і де її можна було схопити. З другого боку, було багато причин непокоїтися, чого вона може накоїти в домі. Ця остання гадка змусила моряка далі слідкувати за звіриною. Громозводом він виліз легко, бувши на те моряком; але вилізши на височину вікна, що лежало далеко ліворуч, він зупинився; найбільше, що він здужав зробити, це було зусилитись так, щоб зазирнути в середину до кімнати. Поглянувши, він ледве не впав, такий жах його взяв. Саме в цей час нічну тишу порушили ті страшні крики, що збудили зі сну мешканців вулиці Морґ. Мадам Л'Єспане з дочкою в нічних одягах, складали, видно, якісь папери до згадуваного вже залізного сейфу, насеред кімнати. Він стояв розчинений, а речі лежали кругом. Жертви мусіли сидіти спиною до вікна; і протягом того часу, відколи звір вдерся до кімнати та аж доки вчулися крики, вони його мабуть не спостерегли. Коли зачинилося вікно, вони подумали про вітер.

Коли моряк зазирнув до середини, велитенський звір саме вхопив паню Л'Єспане за волосся (розпущене, бо вона передтим чесалась) і черкав її бритвою по лиці, наслідуючи рухи цирульника. Дочка лежала долі і нерухома: вона зомліла. Крики і борсання старої пані (під цей час звір вирвав їй з голови волосся) мали той вплив, що змінили може й мирні наміри оранґутанґа на ворожі. Певним помахом мязистої руки він малощо не відтяв їй голову геть від тіла. Видовище крови розпалило його гнів у скажений шал. Скреґочучи зубами, блискаючи полумям із очей, він кинувсь на тіло панни і занурив свої страшні кігті їй у горло, заціпивши їх аж поки вона не задушилась. Його блудний і дикий погляд упав у цю мить на спинку ліжка, де саме виднілo заклякле від жаху обличчя його господаря. Лютість звіря — він, безперечно, бачив іще грізний батіг — зразу повернулась на ляк. Свідомий того, що заслужив на кару, він, здавалося, хотів приховати свої кріваві діла і заметавсь по кімнаті в муках нервового хвилювания, перекидаючи і розбиваючи усі меблі та стягнувши постіль з ліжка. Врешті він ухопив перше труп дочки і загнав його в комин, де його потім знайдено; тоді вхопив тіло старої пані і викинув його сторч головою через вікно.

Коли малпа наблизилась до вікна із своєю крівавою ношею, моряк, переляканий до нестями, відхилився до громозводу і радше сховзаючись аніж злізаючи вниз, погнав відразу додому — переляканий наслідками різанини і враз позбувшися в переляці всіх турбот за долю оранґутанґа. Слова, які чули люди на сходах, це були поклики жаху француза, змішані із зловорожим мурмотінням звірини.

Небагато я маю до цього додати. Оранґутанґ мусів десь утекти з кімнати громозводом, саме передтим, як виламано двері. Згодом його піймав сам власник, діставши за нього великі гроші від „Зоольоґічного Саду“. Лебона негайно звільнено, після нашої розповіди про справу (з деякими коментаріями Дюпена) у бюрі префекта поліції. Цей урядовець, хоча й прихильний до мого друга, не міг цілком затаїти свого прикрого чуття при такім повороті справи і був приневолений раз чи двічі пуститися на сарказми з приводу того, що, мовляв, кожній людині слід думати про свої власні справи.

— Хай говорить, — сказав Дюпен, не вважаючи за потрібне йому відповідати. — Хай балакає; Це полекша для його сумління. Я задоволений тим, що завдав йому поразки в його власній фортеці. Одначе те, що він помилився у виявленні цієї тайни, в жадній мірі не є якесь диво, як він це думає, — бож справді, — наш друг префект є дещо занадто спритний, щоб бути глибоким. Його мудрість не має під собою підвалини. Він тільки без кусника тіла, як на образах богині Лаверни, або в кращому разі сама голова та плечі, як риба тріска. Але він при цьому таки добре створіння. Він найбільше мені подобається за хитроумний майстерний хід, що ним він здобув собі славу винахідчивости. Я розумію його спосіб — як каже Руссо — „заперечувати те, що є і виясняювати те чого нема“.

Переклав **Б. Ткаченко.**

перементатор, що пробував тої штуки на Поділлі і пересаджувши на однім арі (100 м²) пшеницю зібрав з нього 7 кг., або з гектаря 7 сотнарів? Значить: у теорії 100 сотнарів, а в практиці 4 сотнари з морга!

Ще одна справа. Читаю в „С. Г.“ звідомлення про висліди з досвідів, пересаджених над успішністю ділання ріжних мінеральних погноїв, а також чую про інструкції, які одержують наші повітові агрономи зі Львові в справі переводження всяких досвідів з обсягу угноювання, відміноваства то-що. З одної сторони подивляю добру волю й охоту до праці наших культурних робітників, а з другої сторони дивно мені, як можна братись за якусь працю, а ще гірше комусь казати щось виконати, не маючи до того або достаточної теоретичної підготовки, або не вміючи доцінити достаточно ваги справи, за яку беремось? Досвідництво рільниче (і всяке інше) — це праця, котрої завданням експериментально ствердити якусь істнуючу, досі незнану правду. Умовою до осягнення цеї ціли — якнайдальше посунена докладність у виконанні кожної чинности. Вислід кожного експерименту, який представляємо числами для ствердження його вірности, мусить бути повторений кілька разів і щойно середня аритметична з одержаних чисел дає нам правдоподібність осягненого результату. Чим більше повторень якогось досвіду, тим більше середня аритметична зближена до правди. Я стрічав справоздання з досвідів, роблених лиш в однім повторенні. Дані з таких досвідів не заслугують очевидно на довіря, хочби досвід був зроблений з найбільшою докладністю. Бо той сам експеримент, повторений на тім самім полі кільканадцять кроків дальше, може дати зовсім інший вислід. Деж правда? Найправдоподібніше по середині. А додаймо до того **tertium comparacionis** тоді зближимось ще більше до правди і т. д. Наші досвідники зачинають свою працю від того, від чого зачинали анґлійські (найстарші) рільничі досвідники ще в першій половині минулого століття.

Пишучи тих кілька уваг, я не мав наміру ані когось дразнити, ані підкопувати чий авторитет, а ще менше нарушувати добру славу дорогого українській суспільности господарського часопису. Річева критика конче потрібна, бо вона є мотором поступу, а деколи найліпші наміри можуть звести на манівці, коли вони не базуються на практиці. В пошукуванні нових доріг і нових засобів до поправи незавидного положення нашого селянина ми мусимо всі ті засоби піддати під увагу лиш найреальніші моменти й дані, що безсумнівно рішають про успіх праці над піднесенням нашого до краю виснаженого хліборобства.

Яблонів коло Копичинець.

Інж. агрон. Юліян Винницький.

Українська Господарська Академія.

1. жовтня ц. р. почався зимовий семестр на Українській Господарській Академії. У цей день приступили до виконання своїх обовязків новий затверджений міністерством хліборобства ректорат у такому складі: ректор проф. Б. Іваницький, проректор проф. Бич, секретар Професорської Ради доц. Голіцинський та декани: декан Агрономічно-Лісового факультету проф. Черелїів, продекан доц. Мазепа, декан Інженерного факультету проф. Фролов, продекан доц. Сокович, секретар лект. Зайців, декан Економічно-Кооперативного факультету проф. Бородаєвський, продекан доц. Шрамченко, секретар лект. Сапіцький.

Наукове життя Академії в минулому році виявилося не тільки у викладах на всіх факультетах, згідно з програмою, але також у виданні цілої низки наукових творів окремих професорів Академії. Академія випускає II. том своїх наукових записок. Проф. Бородаєвський за свою працю „Економічні проблеми і мир“, яку видав у французькій мові Економічно-Кооперативний факультет, дістав премію Монтаґю-Бертона від Міжнародньої Університетської Федерації при Лізі Націй.

У минулому академічному році закінчили Академію: інженери-агрономи: Галян Павло, Лисенко Федір, Павликів-Павлишин Лазар, Скрипниченко Федір, Савкевич Дмитро, Гунько Данило, Кринський Пилип, Швець-Коцулевський Євмен, Білоус Тихон, Сухоставський Володимир, Лисенко Павло, Маньківський Володимир, Федорів Максим, Шевченко Панас, Каленський Панько, Довнар-Левицька Катерина, Сьомак Севастіян, Рябокінь Омелян, Опадчий Константин, Рибак Леонтій, Приходько Петро; інженери-лісівники: Кульчицький Володислав, Виноградник Василь, Гайдай Олександер, Чекарів Петро, Білодуб Сава, Гарячий Павло, Іванишин Ярослав, Куницький Ілько, Нестеренко Панас, Фелченко Юрій, Бурянів Григорій, Буньовський Микола, Гуща Микола, Запорожець Петро, Науменко Евген, Теліга Михайло, Шкеда Осип; інженери-гідротехніки: Афанасенко Родіон, Блудимко Іван, Бакевич-Шуковський Дмитро, Кириченко Михайло, Матушевський Юрій, Пархоменко Григорій, Вовкодав Михайло, Спиридонів Володимир, Антипів Олекса, Вінцерський Олександер, Федорів Микола, Чернявський Евген, Маланюк Евген, Петрик Пилип, Петренко Петро, Ткаченко Павло, Лівевич Кость, Бігдай Теодосій, Майгур Кость, Мельник Юрій, Сіпко Микола, Ярмоленко Петро, Юрченкович Семен, Краєвський Григорій, Пасічник Володимир, Радченко Григорій, Шох Петро, Романченко Михайло, Василевський Микола, Цибуляк Дмитро, Савенко Данило, Поляків Андрій, Пекарчук Іван, Кірічок Микола, Миколаенко Олександер, Карман Олекса, Івасишин Іван, Голик Василь, Бутвілович Олександер, Команів Микола, Сімянців Валентин, Гордієнко Панас, Борткевич Олександер, Катеринич Іван, Островський Віктор; інженери-технольоги: Козак Олександер, Безпалкова Софія, Гадзяцька Лідія, Ділковський Всеволод, Зубченко Данило, Онищенко Федір, Остахів Андрій, Трубний Олександер, Сімонович Володимир, Макошко Іван, Закоморний Микола; інженери-економісти: Донецький Степан, Кмета Архип, Шкляр Василь, Бать Олекса, Панция Степан, Євтухів Олександер, Михайлюк Дмитро, Прокопів Іван, Сціборський Микола, Чубенкова Єлисавета, Бокітько Борис, Ліницька Марія, Абрамчик Микола, Воронкевич Атаназій, Орун Петро, Шульц Олександер, Касяненко Матвій, Коновіва Евгенія, Кущинська Зіна, Шматко Іван, Петрівський Данило, Папоротний Михайло, Павлів Олександер, Щабельський Ян, Корбелецький Олександер, Дольницький Степан, Сіпкова Наталія, Єфременко Григорій.

„Контрреволюція“ на Білорусі

Центральний Комітет комуністичної білоруської партії опублікував відозву, в якій сказано, що на рядянській Білорусі змінюються антибільшовицькі настрої та що „контрреволюція“ піднімає голову. Білоруський націоналізм щораз більше випирає комуністів із їх позицій, а навіть антисемітизм приходить щораз більше до голосу.

Смертні присуди в Харкові.

„Комуніст“ повідомляє, що в Харкові відбувся великий процес проти 18 українських селян, які вбили комуністичного аґітатора Іпашона та вирізали цілу його родину і спалили дім. Всіх обвинувачених засуджено на кару смерти.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

Допомогові товариства. — Їхній характер і пресові органи. — Позичкові й станові організації.

Українська маса на еміґрації, а передовсім у Злучених Державах, не мала за собою ніякої забезпеки на чорну годину у виді „земельки“ чи власного дому. Під впливом необмеженої сили чужого капіталу супроти людини як робучої одиниці, мусіло українське робітництво подумати над самозбереженням. Так повстали допомогові товариства. Найбільші з них два, а саме „Український Народний Союз“ у Джерсі Сити Н. Дж., що має 35 тисяч членів і „Український Робітничий Союз“ у Скрентоні Па., з 18 тисячами членів. Оба ці товариства розпоряджають величезним (у розумінні краю) капіталом. Головою „У. Н. Союза“ вибрано на останній конвенції, що відбулася з початком травня 1929 р. в Ньюарку-Н. Дж., д. Миколу Мурашка з Рачестер -Н. Й. Конвенція „У. Роб. Союза“ відбулася 1929 р., теж у травні в Скрентоні Па., а головою вибрано д. Петро Дутчак (поновно) копальняний робітник зі Скрентону.

Всіх допомогових товариств у Злучених Державах пять. Крім названих є ще „Українська Народня Поміч“, „Провидіння“ і „Згода Брацтв“. Кожне з тих товариств має свій орган, який заступає якусь ідею національного життя українців в Америці.

Допомогове товариство „Провидіння“ має осідок у Филаделфії-Па. Воно гуртує виключно гр. католиків. Його покровителем є український католицький епископ. Тепер головує о. сов. Іван Ортинський, парох з Емброідж-Па. Товариство числить 10 тисяч членів. Його органом є „Америка“, що виходить тричі на тиждень під редакцією д. Володимира Лотоцького.

„Українська Народня Поміч“ у Питсбурґу Па., має 8 тисяч членів. У часі оснування мало це товариство в своїх рядах майже виключно українців гр. католиків. Сьогодні вони чи не в-більшости належать до української православної церкви. Головою товариства є д. В. Сорочак з Питсбурґа. Орган товариства, „Народне Слово“, наскрізь націоналістичний тижневик під редакцією д. Матвія Хандоги, виступає ревним оборонцем української православної церкви в Злучених Державах.

„Згода Брацтв“ резидує в Олифанті-Па. Його головою д. Юрій Хиляк, з походження лемко. Це заможна й бистра людина. Тішиться пошаною серед своїх і чужих. Найкращим доказом цього те, що він вибраний „мейором“ (посадником) ріжнонаціонального міста Олифанту. Орган товариства „Нове Життя“, виходить як тижневик тепер під редакцією д. Л. Толопка.

Під оглядом партійних поглядів членів поодиноких допомогових товариств, можна ті товариства уважати за мішані. Є там люди всяких політичних переконань. Тільки проводи менше більше партійні. „Український Робітничий Союз“ веде управа, якої члени політичним світоглядом покриваються з красними соціялістами-радикалами. Проводи інших товариств майже самі націонал-демократи по галицькому понятті. По американській партійній приналежности є там демократи й републиканці. Більшовики вспіли здобути тільки зникаюче число голосів.

У Канаді допомогових товариств до тепер не було. Щойно починає одно таке входити в життя.

Допомогові товариства мають свої філії-відділи, поназивані ріжними іменами святих і світських величин з давніми й новіми заслугами. Часом навіть виходить комічно, коли відділом названим іменем святого, править комуністична управа. Відділи ведуть організаційну роботу для своїх централей, а крім того освітню та плекають товариське життя.

Допомогові товариства були зачатком організованого життя. Розвій свідомости видвигнув потребу організувати нові товариства зі спеціяльними програмами. Часом причиною організування нового товариства були нездорові відносини в давнішому товаристві, або й особисті справи тих, що хотіли конче бути в проводі. Деколи організовано просто конкуренційні товариства, які або розвивалися й „прибивали“ противника, або самі падали. Нераз є в одній місцевости по кілька товариств з однаковою метою. Вони удержують коштовні, хоч не завсіди потрібні льокалі, а тому, що сили розбиті — не стає засобів на підхожу домівку. Ця хиба виступає головно в Злучених Державах. У Канаді нема такої скількости товариств.

Поодинокі товариства містяться часто в церковній „галі“ той церкви, від якої вони повстали, або яку піддержують. Церковні галі, це з правила „бизменти“ (висові пивниці) під церквою з цілим уладженням театральної салі, більше чи менше вивінуваної.

Тому, що допомогові товариства дають своїм членам поміч тільки в означених випадках (недуги, каліцтва, безробіття, смерти), то виринає потреба організувати товариства для помочі й розбудови родинного господарства. Першу спробу в тому напрямі зробила гр.-кат. церковна громада в Нюарку-Н. Дж. В р. 1922 оснувала вона „Позичково-Будівельну Спілку“, в якій українці складають свої ощадности та зичать гроші на купно й будову власних домів. Спілка має вже пів міліона долярів власного майна. В тому місті основано теж „Український Банк“, на акціях з основним капіталом 124 тисяч долярів.

Поважний український банк істнує в Клівленді (Огайо). Він мав уже давно півтора міліона долярів капіталу, але через злобну агітацію деяких одиниць, що тим способом бажали закрити деякі свої невідповідальні „подвиги“, — банк був одного року зійшов на 600 тисяч дол. капіталу. Тепер набрав наново довіря й розростається.

Окремо треба зазначити з признанням і подивом, що вже перша еміґрантська ґенерація з тих сільських бідаків, які бачили перший раз залізницю, коли відїздили до Америки зрозуміли вагу власного капіталу. Коли фізичне робітництво гуртується для оборони станових інтересів по спільних „юніях“, то українське купецтво починає теж гуртуватися для піднесення й оборони станових справ та творення збірного капіталу. В Ню Йорку й Шикаґо оснувалися товариства українських бізнесменів. Вони ще молоді. Трохи більше довіря до своїх проводів та дещо більше американського розгону могло би поставити ті товариства на могутній висоті.

(Продовження буде.)

Проти червоного терору на Рад. Україні.

Протест Української Парляментарної Репрезентації.

Українська Парляментарна Репрезентація на своєму засіданні з дня 14. листопада 1929 р., розглянувши масові арештування українських діячів на Рад. Україні, приняла ОДНОГОЛОСНО слідуючу постанову:

Комуністична диктатура на Великій Україні повела в осени ц. р. черговий, цим разом дуже нагальний і масовий наступ на представників української інтеліґенції, зокремаж на визначних діячів української науки й літератури, на українську молодь середніх і вищих шкіл, на діяльних представників українського селянства й робітництва. Завданням цього наступу є ломання всього національного українського руху та дискредитування його при допомозі політичних монстрпроцесів і накінець відстрашення від нього населення при допомозі кривавих екзекуцій над його провідними діячами. Словом — на всій території Великої України котиться грізна хвиля червоного терору, жертвою якого падуть найкращі сини нашого народу.

Українська Парляментарна Репрезентація, розглянувши цю справу, протестує перед цілим культурним світом проти цього комуністичного наступу на українське національне життя і зокрема проти червоного терору, що нищить провідні кадри української нації.

Інтервенція.

Українські посли Лішинський і Кохан у львівського воєводи.

У звязку з великим матеріялом, зібраним при нагоді посольських поїздок, віч і нарад в 51-ім виборчім окрузі, відбули посли Кохан і Лішинський в дні 8. листопада ц. р. двогодинну конференцію з львівським воєводою Ґолуховським. На цій конференції посли представили воєводі важке під правним оглядом положення українського населення, ілюструючи його численними фактами зі сокальського, львівського, равського, жовківського, любачівського та яворівського повіту.

У розмові порушено справи громадського і повітового „самоврядування", зокрема пануючої досі в богатьох громадах згаданих повітів комісарщини, практики декотрих старост і господарку повітових виділів, справу заборони віч і нарад (повіт любачівський), а далі справи розвязування українських товариств (десятки товариств „Лугів" і „Соколів" у сокальськім повіті), читалень „Просвіти" (Диків, пов. Любачів, Верхрата, пов. Рава Руська), утруднювання, а то й заборони влаштовування аматорських вистав (повіт Рава Руська, зокрема Угнівщина), протизаконні практики деяких поліційних постерунків (напр. команданта Загурського пов. Любачів) та безуспішність боротьби відкликами до воєвідства. Зокрема звернули посли увагу і заложили протест проти поширюваних і тенденційно насвітлюваних польською пресою мнимих українських „саботажів" в Сокальщині, котрі — як заявили оба посли — змірюють до викликання ще й спеціяльних репресійних заряджень проти українського населення. — Воєвода Ґолуховський приняв до відома та прибіцяв, що розслідить усі порушені справи.

Комуністичне безглуздя.

(Стаття надіслана).

Кожний з нас знає, яке велике значіння для народньої справи мають наші Народні Доми по селах та містах. Тому то Народні Доми є сіллю в очах наших ворогів і тому й комуністи стараються на кожнім кроці перешкаджати їх розбудові, щоби спинити національну свідомість народніх мас, для якої Народні Доми є дуже сильною опорою. Особливо виступають проти Народніх Домів наші недорослі комуністи за морем і всіми способами сплюють ту велику допомогу, яку несуть для Народніх Домів у рідному краю наші свідомі еміґранти.

Ось один дуже вимовний зразок такої комуністичної роботи:

Читальня „Просвіти" в Соколівці, повіт Золочів, купила в 1925 р. за гроші, зібрані з добровільних датків, хату для читальні й інших громадських установ села. Хата та за мала, щоби вмістити в ній ще яку установу крім читальні, а навіть для самої читальні вона за тісна, бо не має відповідної салі для викладів, аматорських вистав і т. п. Виділ читальні постановив з цієї причини хату розбудувати і почав збирати на це датки в селі та звернувся до своїх односельчан в Канаді, щоби й вони йому допомогли. Цей заклик у Канаді попав до комуністичної ґазети „Українські Робітничі Вісти" і з того приводу там вміщено величезний допис за підписом нібито односельчанина, в якому не щадиться лайки як на адресу Т-ва „Просвіта", так і на адресу Українського Національно-Демократичного Обєднання та наших священиків, яких вважається найбільшими ворогами народньої справи. Те, що пишеться в тому дописі, доходить до безглуздя. Прим. читаємо там: „Немає Зізду Просвіти, на якому ундівські палочники не розбивалиб голови українським працюючим, немає тюрми в Польщі, де не карались би піоніри робітничоселянської Просвіти, запроторені туди ундівською охранкою". Навівши ще й інші нісенітниці тогож роду, дописувач „Українських Робітничих Вістей" підносить як найбільший злочин громадян Соколівки те, що вони підчас виборів у 1928 р. віддали всі свої голоси на Українське Національно-Демократичне Обєднання, чим вони, очевидно, доказали тільки свою свою національну свідомість, і закликає українців у Канаді: „Ні одного цента там, де [illegible] ундівці й попи".

На це відповідають соколівчани: „Почуваємо себе українськими націоналістами та віддали всі свої голоси на Українське Національно-Демократичне Обєднання і цього не тільки не соромимося, але на це ми горді. Бо колиб усі так поступили і всі обєднались для спільної праці, то, як каже пісня, „згинулиб наші вороги, як роса на сонці". — А Народній Дім розбудовуємо всі і для всіх — для добра громадян Соколівки і цілого народу".

З такою відповідю зустрінуться з певністю і дописувачі „Українських Робітничих Вістей" від свідомого і здорового українського громадянства за морем. Бо це буде гідна відповідь на комуністичне безглуздя.

СВЯТА 1. ЛИСТОПАДА.

ЗАБОЛОТІВ.

Ще тому два роки в Заболотові трудно було думати про гідне відсвяткування великого народнього свята 1-го листопада. Ще минулого року тільки малий гурток свідомих відсвяткував цей день і помянув память героїв. А 1-ший листопад ц. р. доказав, чого можна добитися пильною працею. Гурток ідейних людей на чолі з місцевим адвокатом д-ром В. Муровичем не зразився невдачами і розкладовій роботі сельробівщини протиставив позитивну працю і власний приклад. Наслідком тієї праці місце кпин і насмішків над нашим минулим заступила любов і пошана до тих, що своє життя віддали за краще завтра свого народу. Не зважаючи на робочий день, зібралися на народне свято до Заболотова великі маси народу з сіл Тулуків, Тростянець, Ілинець, Демич і ін. та виповнили битком місцеву церкву. Трьох священиків на чолі з о. Сулятицьким відправили урочисте Богослуження і панахиду, а о. Ю. Кисілевський, парох Хлібичина П., виголосив проповідь, що витиснула сльози на очах поважних старців, піднесла зібраних на дусі і додала їм сили видержати в нерівній боротьбі. По панахиді зложено на гробі полягших героїв вінці від громад: Заболотів, Кілліхів, Тулуків і Ілинці. На інвалідів зібрано 23.50 зол. Цьогорічне свято 1-го листопада виказало, що серед широких мас Заболотівщини поширюється все більше зрозуміння нашої традиції, якою можемо гордитися; це свято дало заразом запоруку, що життя цього закутка нашої батьківщини попливе широким руслом назустріч кращому майбутньому.

ДАНЦІҐ.

Дня 3-го листопада ц. р. святкувала українська кольонія в Данціґу незвичайно врочисто 11-ті роковини листопадового зриву Галицької Волости з 1918 р. Свято приготовили спільно Союз українських студентів техніки „Основа" та новозаснована „Українська Громада" вільного міста Данціґа, що складається з політичних та зарібкових українських еміґрантів. Свято розпочалося співаною Службою Божою, яку відправив греко-кат. парох Німеччини і в м. Данціґа о. д-р П. Вергун з Берліна в одному з данціґських кат. костелів. Співав студентський хор. По Богослуженні відбувся спільний обід при участи біля 100 осіб студентства і громадян. В год. 4. попол. розпочалася святочна Академія, в якої програму входило відзначення старшин і стрільців УГА пропамятним хрестом, реферат про УГА, спомини учасників визвольної війни та хорові точки. Дуже милою несподіванкою для всіх була коротенька деклямація чотиролітнього хлопчика, сина українського еміґранта, „Любіть Україну" Шевченка і вручення ним президії українського прапора з тризубом. Хлопчик по українськи знає тільки декілька слів і його деклямація, виголошена голосно і сміливо, викликала незвичайне враження. Надпрограмовою точкою і, мимоходом кажучи, найкращою була промова посла д-ра В. Загайкевича, який припадково відвідав тутешню громаду. Промова незвичайно гарна і змістом і формою зелектризувала всіх присутніх.

М.

Кара смерти в Станиславові.

Суд присяглих у Станиславові засудив Олексу Шломея із Пнева на кару смерти через повішення за те, що в р. 1926 він застрілив Івана Криштовського. Оборона звернулась до президента Польщі з просьбою про помилування і присуд ще не виконаний.

Реформа польської конституції?

З Варшави пишуть, що незабаром має появитись декларація польського уряду у справі реформи конституції. В урядових колах ця справа обмірковується вже протягом 10 днів.

В цій декларації будуть порушені й інші справи польського політичного життя.

Поанкаре критикує демократію.

В арґентинськім щоденнику „Націон" появилася стаття Поанкаре, в якій говориться про парляментарний устрій держав, та про відношення між владою законодавчою і виконавчою.

Поанкаре обстоює демократію, і боронить републиканізм, але признає, що богато дечого в парляментаризмі пережилося і потребує реформи, а уряди потребують більших повновластей як мали досі в републиках.

Румунські ліберали усуваються з парляменту.

Виконавчий комітет румунської ліберальної партії на внесок превса Братіяну ухвалив не брати участи в чергових нарадах парляменту, а то на знак, що ця партія не солідаризується з політикою уряду.

Середземноморського Льокарна не буде.

Анґлійська преса заперечує всі поголоски про приготування Анґлії творити Середземноморське Льокарно для єднання собі морських союзників на випадок війни.

Анґлійська преса твердить, що така політика суперечилаб тенденціям Лейбур Парті, яка стремить до загального порозуміння між усіми державами Европи.

Зєдинені Держави зменшують податки.

Секретар державного скарбу Зєдинених Держав Північної Америки Мельон поставив у парляменті внесок, щоби 1930 року у Зєдинених Державах зменшити податки, бо на це позволяє стан державної каси.

Збігці зі Соловецьких Островів.

З Гельсінґфорсу повідомляють, що між 18 збігцями із більшовицьких тюрем на Соловецьких Островах є 11 українців. Всі вони були вивезені більшовиками з України за приналежність до українських антибільшовицьких організацій. Ці збігці оповідають, що в останніх часах вивезено з України на Соловецькі Острови 2000 українців самостійників, арештованих у звязку з напруженими відносинами на Радянській Україні.

Інтервю марш. Дашинського.

Нинішня варшавська опозиційна преса приносить інтервю марш. Дашинського на тему конфлікту між урядом і соймом. З технічних причин не можемо нині переповісти цього інтервю. Покище зазначимо тільки, що проурядова преса стверджує, що марш. Дашинський цим інтервю ставить себе недвозначно на чоло „ендецько-соціялістично-меншостевої" опозиції.

Сталін нервово хорий?

Із Риги пишуть, що Сталін занедужав на нервовий розстрій і що його перевезено до санаторії в Горках, де помер Ленін. Причиною нервового розстрою є перепрацювання. Хорим диктатором опікується 3 лікарів психіятрів. Рівночасно приходять з Москви відомости, що Сталін був тільки хвилево недужий і що він вже повернув до Москви до своєї праці.

На господарські теми.

Нарада Централь Ревізійного Союзу, Маслосуюзу і Сільського Господаря в справі орґанізації контролі молочности коров.

В нинішній сільсько-господарській скруті стала годівля молочної худоби майже одиноким джерелом прибутків сільського господарства. Та в нас ця ділянка сільського господарства стоїть на дуже низьким рівні. Селяни не мають в годівлі молочної худоби такої користи, як це мають селяни інших культурних країв, в яких годівля і плекання молочної худоби ведеться орґанізовано. Коли у нас корова дає пересічно 1300 літрів молока на рік, то в інших краях селянин не тримав би корови, якби не мав від неї 2.500—3.000 літрів молока річно. Побільшити молочність наших коров можливо лише заведенням контролі молочности подібно, як це ведеться вже віддавна з дуже добрим успіхом в інших краях і польськими годівельними орґанізаціями у нас.

Якщо в нас контролею побільшилась би молочність наших коров до 2.000 літрів від одної корови річно, то це побільшилоб значно прибутки сільського господарства. Вклад, який потрібно до ведення контролі молочности, звертається вже в першім році щонайменше в десятеро.

В тім напрямі ведуть ширшу акцію Ревізійний Союз, Маслосоюз і Сільський Господар. Дня 5. листопада ц. р. відбулася в Ревізійнім Союзі нарада представників згаданих централь, на якій усталено спільний плян орґанізації контролі молочности при кружках „Сільського Господаря" і молочарських кооперативах. „Сільський Господар" опрацює в порозумінні з „Маслосоюзом" плян орґанізації контролі молочности при кружках „Сільського Господаря" або молочарських кооперативах на протяг 5-ти літ.

„Сільський Господар" має занятися вишколом контрольорів молочности та технічним переведенням орґанізаційного пляну в життя і як фахова сільсько-господарська орґанізація буде мати нагляд над працями секцій годівлі і плекання молочної худоби.

Цю працю буде вести „Сільський Господар" в тіснім контакті з „Маслосоюзом", як тою установою, що в першій мірі найбільше заінтересована в годівлі і плеканні молочної великої рогатої худоби. Маслосоюз забезпечив Сільському Господареви удержання потрібного фахового персоналу для ведення орґанізаційної праці та винінував школу „Сільського Господаря" в Коршеві в засоби для практичного навчання на курсах, приміщуючи при тій школі свою зародову обору і хлівню коштом 8.000 зол.

Тим-то створено тривкі основи для орґанізаційної праці над піднесенням молочної продукції та поліпшення господарської та племінної вартости молочної худоби.

Успіх цієї спільної праці буде тим більший, чим живіше справою займуться місцеві орґанізації по селах.

НОВИНКИ

— **Львівська хроніка.** Арештовано Осипу [illegible] за те, що покинула на вулиці свою дитину. — За крадіж арештовано Антона [illegible], Франя Борковського і Беньямена [illegible]. — Злодії обікрали торгівлю при вул. [illegible] 16, та викрали гардеробу д-ра Бреннера при вул. Красіцьких. — При вул. Кохановського отруїлася Бася Шляхтова.

— **Вияснення.** У звязку з новинкою у ч. 234 „Діла" з 20. жовтня п. з. „Львівська хроніка", у якій сказано про арештування Льва Лозинського за обман, дістаємо вияснення, що студент Лев Лозинський, замешкалий при вул. Обїзд 4, не є ідентичний із арештованим Львом Лозинським.

— **Богослуження для студентів вищих шкіл.** У нас вже повідомлялося, що в кожну неділю і в кожне греко-кат. свято відправляється для студентів високих шкіл у Львові в церкві Св. Духа при вул. Коперника 36 Служба Божа з 15-хвилевою проповідію. Початок Богослуження в год. 11.45. На Службі Божій з минулої неділі, що заінавгурувала ці Богослуження, було до 200 студентів. Прегарну проповідь до української студентської молоді виголосив о. ректор д-р Йосиф Сліпий.

— **Відгриз ніс своїй любовниці.** Перед львівським судом відбулася розправа проти 19-літнього Францішка Баркета, якого судили за те, що вігриз ніс своїй нареченій Марії Юдівній, танцюристці із „Пекелка". Обвинувачений дуже жалував свого вчинку і признався, що відгриз нареченій ніс зі зазрости, що вона зрадила його з одним паном, який купив їй футро. Наречена, Марія Юдівна вибачила свому нареченому його вину і обидвоє помирившись, вийшли зі салі додому. Обвинуваченого всеж таки засуджено на 7 діб арешту.

— **Роковини завішення зброї.** З нагоди 11 літних роковин завішення зброї, у Парижі відбулося велике національне свято. Перед гробом невідомого вояка дефілювали тисячі осіб. Перед Палатою Інвалідів відбулася урочистість вручення військам прапорів воєнних, здемобілізованих полків. У Льондоні ці роковини відсвятковано 2-мінутовою мовчанкою, яка почалася точно в 12. год. в полудне. Коли загреміли гармати, 4 міліони населення Льондону припинило розмови і всякий рух на вулицях, так, що ціле місто виглядало мов мертве.

— **Нагорода Ґонкурів.** На днях у Парижі буде вирішене питання, хто з французьких письменників має дістати 1929 р. нагороду братів Ґонкурів. Офензива авторів, що прагнуть скористати з цеї нагороди, вже розпочалася. Французька Академія вже дістала 72 твори, що ждуть тої нагороди. Найбільше шанс мають письменники: Рене Бізе, Юрій Давид, Іван Дорсен, Леон Ґобер і Нетрі Вері, хоч ані один з них ще немає світової слави.

— **Рекорд вірности в любові.** Перед 65 роками один німець Яків Шварц, маючи 22 роки, залюбився у Фріді Шмідт із місточка Кавцгайм і виїзджаючи до Америки, обіцяв їй, що як поверне до Німеччини, то ожениться з нею. Шварц доробився в Америці майна, але вернути до краю не міг і його наречена чекала на нього 65 літ, немаючи охоти вийти за кого іншого заміж. Аж цього року 91-літний Шварц вернув із Америки додому і то з великим маєтком та сповняючи свою обіцянку, оженився із 89-літньою нареченою.

— **Смерть голодомора.** У Льондоні помер славний голодомор Сакко, італієць з походження, який доробився великого маєтку тим чином, що побивав рекорди у здібности голодувати. Останній раз він виступав у Льондоні і голодував аж 65 днів, але після цього занедужав із голоду і помер у лічниці. Свою карієру він розпочав як атлет.

— **Смерть комуніста у вязниці.** Мадярська преса повідомляє про смерть комуніста Олександра Сутарона, який був засуджений на 12 літ тюрми, за револьверовий замах на представників мадярської влади. Помер він від голодівки в тюрмі у Майцені. Ця голодівка тривала майже два тижні і так виснажила його орґанізм, що після неї він немав сили приняти жадної поживи і закінчив життя.

— **Злочини в Америці** Поліційна статистика всіх держав Південної та Північної Америки виказує, що в 1928 р. в цілій Америці замордовано 12.000 осіб, а поранено в нападах і бійках понад 60.000. За цілий рік в Америці зрабували злодії майже 4 міліярди долярів.

— **Серце В. Реймонта.** За старанням варшавських літературних орґанізацій і з дозволу папи римського та родини В. Реймонта, на днях відбудеться у Варшаві урочистий акт зложення урни зі серцем автора „Хлопів" у філяр костела св. Хреста. Урну виготовав мистець різьбар Зигмунт Отто. На ту ціль польський уряд асиґнував 3000 зол. В тім самім костелі є вмурована урна зі серцем Шопена.

— **Ріжні вісти.** До Берліна приїхав посол Ірляндії д-р Бінчі — Ріка Нева так прибула, що затопила в Ленінграді декілька фабрик. — У французькім посольстві у Гельсінфорсі стрілив до урядовців посольства фінляндський горожанин Сільвберґ. Причини замаху ще не вияснені. — Анґлійський парлямент ухвалив видавати 500 тисячам вдів емеритуру. — Буря, яка вчора шаліла над Анґлією, перекинулась тепер на Швецію і Данію, та наробила багато шкоди. В Триесті невідомий тип застрілив префекта поліції. Вбивника арештовано. Правдоподібно замах виконано з політичних мотивів. — До Варшави приїхав новий египетський посол Нехад Паша. — Болгарська письменниця Каравалова святкує 50-ліття літературної діяльности. На концерті в честь тої письменниці був присутний болгарський король. — У Римі буде відкрита египетська Академія мистецтв. — Казимір Вержинський, відомий польський поет дістав від президента Польщі золотий хрест заслуги. — Недалеко Тульону на торпедовій лодці був вибух, від якого згинуло 3 особи. — Анґлійці викинули з найбільшої анґлійської бібліотеки в Єрусалимі твір Ремарка „На заході нема нічого нового" за його пацифістичні тенденції. — У Кракові прийшло між студентами поляками і жидами до бійки, в якій був поранений один поляк і один жид. — У Станиславові арештовано Шимона Друкера за кольпортажу комуністичних брошур, між якими були й українські брошури. — У Берліні приготовляється вистава польського малярства, графіки і пластичних мистецтв. Вистава ця почнеться 1. квітня 1930 року і буде тревати кілька тижнів.

— **Найдавніший хірурґ.** Недавно в Єгипті викопано гробницю хірурґа Секел Ніяна, який жив 4000 літ перед Христом у місті Мемфісі, як прибічний лікар фараона Саґури. Напись на гробниці свідчить, що цей лікар був у великій ласці в фараона, та тішився славою знаменитого хірурґа в цілім Єгипті. Імя Секел Ніяна, це найдавніше імя хірурґа, яке збереглося сучасному поколінні.

Гоголь на фільмі.

„Сорочинський ярмарок", виробництво „ВУФКУ."

Від трьох днів висвітлюють у Львові українську радянську фільму, про яку ми чули вже віддавна. Обрібка відомого твору Гоголя ведена по лінії реалізму. Ми так давно не читали Гоголя і так давно не бачили справжнього народнього театру, який відтворював би побут з усіма його нюансами, як за давніх часів, що його оживлені картини повіяли на нас запахом призьби й сонешників. Після штудерних сценаріїв модерної фільми гумор Гоголя впливає на зміну нашого настрою, як виїзд на село із задушливої столиці. З таким почуванням линув сам Гоголь у світ своєї уяви, де зустрічав рідні спомини українського села.

Декого з глядачів могли бентежити сцени в пеклі, де чорти користувались винаходами, невідкритими ще в добі Гоголя. А проте саме ця модернізація розбуджувала чи не найбільше щирого сміху. Вона нічим не нарушує Гоголівської фантазії, яка залюбки добувала ефекти гумору й сатири з контрасту двох нестійних світів. Телефон і грамофон — це діявольські вигадки для простолюддя, заки воно до них звикло.

Нині єдині американські фільми поруч українських і російських мають такий багатий матеріял побутових картин, які роблять враження без окремих складних перипетій. Дивлячись на них, ми не квапимось до розвязки. Ми знаємо заздалегідь, що вибрана дівчина мусить вийти за парубка, якого любить і тому слідкуючи за цією ідилічною історією, раді би її лише продовжити. Радянські фільми звертають на себе увагу одною цікавою подробицею: всі вони орудують часто й по-мистецькому рухом маси. Це явище можна розяснити в першій мірі досвідом, здобутим підчас революції, яка дала неодну нагоду придивитись хвилюванню юрби, що йшла в розтіч або до наступу.

Ніякий театр не в силі дати такої широкої перспективи сільського життя як кіно, що може що-хвилини змінити картину. „Сорочинський ярмарок" на фільмі відроджує нам не тільки призабуте село, але й Гоголя. Ті моменти, де фільма змішує одночасно ріжні обрики дій в одну картину, немов би одна змагалась з другою — витворюють наскрізь новим технічним засобом враження, не далеке душі Гоголя, наскрізь сучасного письменника в своїх „Арабесках".

М. Р.

З судової салі.

ДРУГИЙ ДЕНЬ РОЗПРАВИ АРТИСТКИ ВАЛІ ФЛЬОРКОВСЬКОЇ-РЕКШИНСЬКОЇ.

Другого дня зізнавала як свідок мати вбитого чоловіка обвинуваченої, Кунеґунда Рекшинська; у своїх зізнаннях вона представляє свого сина, як добру і лагідну людину, як шляхотного джентельмена, що впав жертвою демонічної і злої своєї жінки.

На її думку, всему винувата Валя Фльорковська-Рекшинська, яка трактувала свого чоловіка як пса, витрачувала його гроші, була ґуляща, легкодушна і не здібна працювати.

Але свідок признає, що її син оженився з Валею Фльорковською тому, бо надіявся що вона має 250.000 приданого.

Рекшинська твердить, що ані вона, ані її син не били дитини, а навпаки, дитину била часто тільки обвинувачена, а коли Рекшинський забороняв бити дитину, то обвинувачена вдарила свого чоловіка в лице, за що Рекшинська на деякий час прогнала її з дому.

Попавши в огонь перехресних питань, Рекшинська всеж признає, що її син часом бив обвинувачену і часто прозивав її поганими словами, а одного дня, побачивши, що жінка ходить на стрічі із якимись невідомими панами, Рекшинський вдарив обвинувачену в лице. Після того удару Рекшинська грозила, що застрілить свого чоловіка. Дня 1. травня коли Рекшинська (мати) вже спала почула в другій кімнаті стріли, встала з постелі, вибігла до спальні і побачила сина у хвилині, як він поцілений у груди, хотів устати, але впав біля ліжка і за хвилину помер.

Після цього на салі явився свідок Фльорковський, перший чоловік обвинуваченої, але зрезиґнував із своїх зізнань на превеликий жаль публики, яка сподівалась від цього свідка сензаційних ревеляцій про свою бувшу жінку.

Цікаві були зізнання Олександра Сокальського, промисловця зі Львова при вул. Охоронок ч. 7. Він був старшиною польської армії, але закохався у Валю Фльорковську і покинув військо та жив із обвинуваченою у добрій згоді, доки вона не покинула його і не пішла до Рекшинського.

Цей свідок представляє обвинувачену як жінку середньої інтеліґенції, але горду, непогамовану, хоч добродушну і дбайливу господиню. Взагалі цей свідок видає обвинуваченій дуже добре свідоцтво.

Дальші свідки Вайнберґер і Лука Вось характеризують вбитого Рекшинського, як ідеаліста романтика, зрівноваженого чоловіка, що любив часом випити і погуляти.

Завтра продовження розправи.

Літературний куток.

НОВИЙ ЛАВРЕАТ НОБЛЯ.

Є ним знову німецький письменник — Томас Манн. Пятий раз паде літературна нагорода Нобля на німецького кандидата. Не тільки в фізиці й хемії, але й в літературі німці досі мають найбільше здобутків. Правда, що двічі літературна нагорода припала німцям не-письменникам у тісному значінні цього слова; у 1902 р. дістав її Теодор Момзен, історик, а в 1908 Рідольф Ойкен, фільософ. Попередниками Манна були: в 1910 р. Поль Гайзе і в 1912 р. Ґергарт Гавптман.

Г. Манн мав цього року дуже поважних контркандидатів. Дивною грою обставин два його суперника земляки, Гуґо Гофманстель і Арно Гольц нежданo померли. Гольц, за яким робив заходи міністр закордонних справ Штреземан, помер напередодні призначення нагороди, як і сам Штреземан. Рікарда Гух, як ми вже раніше зазначували, не була поважною кандидаткою. Справжніми контркандидатами були англієць Джон Ґельсуесі, один із найбільше читаних поважних сучасних авторів, американець Сінклер Люіс і М. Ґоркий.

Ще безпосередньо перед призначенням премії з авторитетних кол комітету впевняли прилюдно, що при оцінці письменників беруть виключно на увагу цілість заслуг кандидата. Та нема найменшого сумніву, що німці, поруч англійців, мають найбільший вплив на роздачу нагород, підготовляючи свої кандидатури надовго наперед.

Томас Манн нині вже майже клясичний німецький письменник, хоча ще в повнім розквіті своїх творчих сил. Його збірні твори складаються на 10 великих томів. Найбільше відомі повісті це „Буденброки" і „Заворожена гора". З трохи менших обємом „Королівська високість"; з новель „Смерть у Венеції" і „Тоньо Креґер". До цього треба додати повний глибоких зрівноважених думок том „Міркування неполітика" і два томи критичних нарисів на теми літератури й суспільного життя.

Зі спортового життя.

Лещетарська секція С. Т. „Україна".

Ініціятивний гурток лещетарів С. Т. „Україна" подає заінтересованим до відома, що в суботу 16. XI. ц. р. в год. 6 веч. у домівці СУК (Підвалля 9/I.), відбудуться організаційні сходини лещетарської секції. Зогляду на важність обговорюваних справ проситься всіх охочих стати членами лещетарської акції, прийти на ці сходини.

За вхід до Ліги.

По двох своїх перемогах над мистцями округ: Впередом (Напшудом) у Ліпінах на Шлеську і Огнищем (Оґніском) у Вильні львівська Лехія уважається тепер найпевнішим кандидатом на мистця всіх А-клясових дружин і тимсамим має всі шанси ввійти до Ліги. В цю неділю Лехія грає на свойому грищі з Л. Т. С. Ґ. (Лодзь) і якщо впорається із цим противником, то можна рахуватися з її входом до Ліги. Змагання за вхід до Ліги закінчаться не скорше, як при кінці грудня.

‡ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Стефанія з Менцінських Вербицька вдова по бл. п. о. Михайлові Вербицькому, пароховi Улична дрогоб. повіту і талергофському вязневі, — упокоїлася в Бозі, по довгій і тяжкій недузі, дня 10. жовтня ц. р. в 67 році свого многострадального життя в Іванкові, на Поділлі, далеко від рідньої, улюбленої Лемківщини, полишаючи в невтишнім жалю й тузі своїх найблищих! В. І. П.! 893

Родині Черкавських, осиротілій з приводу передчасної смерти невіджалованого їх мужа і батька, Михайла Константиновича, висловляє отсим глибоке співчуття

893 **родина Ґольдшейр**
Кремянець.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 15. листопада, год. 7·30 веч. „Це можеш ти казати своїй бабці".

Субота, 16-го, год. 3. попол. „Марія Стюарт", вистава для молоді (найнижчі ціни).

Субота, 16-го, год. 7·30 веч. „Великий крам". Гостинний виступ Юноші-Стемповського.

Неділя, 17. листопада, год. 3·30 попол. „Це можеш ти казати своїй бабці".

Неділя, 17-го, год. 7·30 веч. „Артисти".

Малий Міський Театр:

Пятниця, 15. листопада, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці" (премієра).

Субота, 16-го, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

Неділя, 17-го, год. 3·30 попол. „Процес Мері Деген".

Неділя, 17-го, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Пятниця, 15. листопада, „Електричне кохання", дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Субота, 16. листопада „Електричне кохання", дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Неділя, 17-го, „Електричне кохання", дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Кіна.

Аполло: Аллагів сад (Ів. Петрович, Алісія Террі), на основі повісти Роберта Гіченса.

Касіно: Маски Ервіна Райнера (Джон Джільберт).

Кольосей: Ріф і Раф, як непобідимі стрільці. Виправа на рибки.

Лев: Королева без корони (Леді Гемільтон) З Коріною Гріфіт і Варконісом.

Марусенька: З дня на день (на основі повісти Фери Ґетая).

Оаза: Мадам Рекамiє.

Палас: Звукова фільма „Чотири чорти" (Джанет Ґейнор).

Пан: Тайна цитаделі в Дембліні (Марія Якобіні).

Пасаж: „Правда побіджує" (Уілієм Десмонд). Тиждень Пата і Гомопта. Ам. комедія.

Стилеве: Тепер або ніколи!

Фатаморгана: Понад сніг (Жеромського).

Химера: Рудоволоса (Кляра Бов).

Утіха: Чорний Орел (Руд. Валентіно).

Програма радіо.

Субота 16. XI. 1929.

Варшава (1411,7) 20·30 Вечірній концерт. **Краків** (312,8). 20·3 Трансмісії з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·00 Ґрамофонові плити. **Ляйпціг** (259) 16·30 Популярний концерт. **Братислава** (279) 12·30 Концерт Оскара Недбали. **Талін** (296) 20·15 Танкова музика. **Брно** (341,7) 20·00 Військова орхестра. **Льондон** (356,3) 19·45 Арії Баха. **Штутгарт** (360) 19·30 Рода-Рода (гуморески). **Гамбург** (372) 17·30 Арії Гайдна і Гендля. **Франкфурт** (390) 16·00 Концерт зі Штутгарту. **Берн** (403) 18·45 Популярна музика. **Берлін** (418) 16·30 Концерт капелі Роша. **Стокгольм** (436) 20·00 Кабарет. **Рим** (441) 21·02 Військовий концерт. **Лянгенберг** (473) 20·00 Веселий вечір. **Прага** (487) 21·30 Концерт піяністи Шульгофа. **Мілано** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) 21·15 Концерт консерваторії. **Відень** (516,3). 19·00 Камеральна музика. **Рига** (525) 17·00 Пополудневий концерт. **Мюнхен** (533). 16·00 Цитра. **Будапешт** (550) 12·00 Костельні дзвони і циганська музика. **Москва** (825). 15·30 Камеральна музика. **Ковно** (1935) 18·05 Смичкова орхестра. **Ленінград** (1000). 19·00 Популярний концерт. **Харків** (1304). 15·30 Російська музика. **Париж** (1725) Танкова музика.

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.